

**Světová politika
ve 20. století
(I.)**

Vladimír Nálevka

NAKLADATELSTVÍ ALEŠ SKŘIVAN ml.
Praha 2000

IX. Politika usmíření

Politika tzv. appeasementu bývá obvykle spojována s druhou polovinou tří-
cátých let, ale její charakteristické příznaky se objevily v britské zahraniční
politice již krátce po Hitlerově nástupu k moci. MacDonalldova vláda přiznala
například již v březnu 1933 nacistickému Německu právo na paritu ve zbrojení
a kladně přijala Mussoliniho projekt „paktu čtyř“. Tolerance vůči Berlínu byla
příznačná i pro britské armádní špičky. Výbor náčelníků štábů, který trvale
působil na politickou administrativu, podcenil dosah německého zbrojení. Ve
své výroční zprávě za rok 1933 zdůraznil, že „bude trvat ještě mnoho let, než
se Německo stane solidní vojenskou silou“. Na druhé straně však v téže zprávě
konstatoval: „Jakmile si Německo opět uvědomí svou sílu, bude realizovat své
cíle ve válce na východě, přičemž na západě se spokojí s obranou.“

Plukovník M. Hankey, tajemník Imperiálního výboru obrany a šedá emi-
nence britské politiky té doby, zkoumal situaci přímo v Německu. V obsáhlé
informaci napsal, že „celková tendence německé zahraniční politiky je zamě-
řena na východ“. Jeho poznámky o nacistické skutečnosti měly značný ohlas.
Hankey referoval o své studijní cestě i na zasedání kabinetu 5. září 1933. Na
začátku roku 1934 předložil Hankey návrh na „odzbrojovací kompromis“ mezi
Francií a Německem. Navrhoval paritu mezi Wehrmachtem a francouzskou
kádrovou armádou, což bylo více, než sami Němci v té době požadovali.

V klíčovém dokumentu Imperiálního výboru obrany z roku 1934 - „Základní
principy britské strategie“ - představovalo nacistické Německo vzdálenou,
mlhavou hrozbu. Bezpečnostní priority spočívaly v udržení námořní převahy,
v obraně Egypta, Palestiny, Suezu a Indie, zajištění metropole a teprve na posled-
ním místě figurovala obrana Nizozemí, Belgie a přístavů v prostoru
Lamanšského průlivu. MacDonalldova vláda rigorózně postupovala v duchu
těchto intencí koncepcí a rozborů. Tak například nedtvéřa vojáků v možnosti
obranu britských zájmů na Dálném východě ovlivnila MacDonalldův
a Simonův přístup k japonské agresi vůči Číně v letech 1931-1932. Obdobně
i memorandum, které 30. ledna 1934 předal britský velvyslanec Phipps
Hitlerovi, vycházelo z názorů Imperiálního výboru obrany a Výboru náčelníků
štábů. Obsahovalo souhlas s tím, aby Německo vybudovalo armádu o 300 000
mužích, která by byla vybavena i těžkou výzbrojí. Spolupráci s Německem
v tomto čase prosazoval i Anthony Eden, jehož sondážní návštěva Hitlera
v únoru 1934 byla příznivě komentována na obou stranách. Určitou výjimkou
mezi britskou politickou elitou byl stálý zástupce ministra zahraničí sir Robert
Vansittart, který realisticky hodnotil důsledky Hitlerova příchodu k moci.

V memorandu z dubna 1933, které adresoval ministru Simonovi, akcentoval
v případě Hitlerova vnitropolitického úspěchu nebezpečí evropského váleč-
ného konfliktu. Na přelomu let 1933 a 1934 se snažil přesvědčit vládu, že
„nacionalistická kampaň Německa proti Rakousku není izolovaným aktem, ve
kterém Velká Británie není přímo zainteresována, ale je článkem celého řetězu
akcí, které budou Anglii stále více ohrožovat, až jednoho dne Hitler předstoupí
se svými požadavky vůči našemu loďstvu a koloniálnímu impériu“. Tyto
názory však byly britskou politickou špičkou odmítány a Vansittart se postupně
stával nepohodlnou osobou. Ve Foreign Office se proti němu vyvířela opozice,
jejímž čelným představitelem byl i vysoký úředník ministerstva E. H. Carr. Ten
již ve svém memorandu o rakouské otázce z února 1934, adresovaném ministru
Simonovi, naznačil základní kontury politiky usmíření. Předně konstatoval, že
nezávislost Rakouska je „záležitostí minulosti“ a formuloval dvě možné alter-
nativy budoucího vývoje - pohlcení Rakouska Německem nebo italský politický
protektorát, přičemž preferoval německé řešení. Dospěl k závěru, že „italská
varianta nemá dlouhodobou perspektivu a navíc je neefektivní. Pansiví Italů
v Rakousku by trvale znemožnilo dorozumění mezi Paříží a Římem“. Velká
Británie měla podle E. H. Carrů usilovat o dohodu s Hitlerem, neboť jeho vláda
měla již stabilní ráz. Podle něj by uvažovaná dohoda neměla být „limitována
Rakouskem a střední Evropou. Německo potřebuje Sudety, osud nezávislého
Československa je nejasný. Celá podunajská oblast se postupně změní v zónu
politického a hospodářského vlivu Německa. To vše přinese Velké Británii
značné výhody, neboť střední Evropě konečně získá politickou a hospodářskou
stabilitu. Německý obchod bude orientován na tihy, na kterých Spojené krá-
lovství není bezprostředně zainteresováno. Souběžně se tak vytvoří i předpo-
klady pro italsko-francouzské spojení“.

Italsko-etioipská válka

Pro fašistickou Itálii byla územní expanze východiskem z vleklé hospodář-
ské krize, umocněné v roce 1930 světovým ekonomickým kolapsem. Italské
výboje směřovaly na Balkán a do Afriky, kde Mussolini navázal na koloniální
tradici země. Po roce 1933 musel duce respektovat sílu německého zájmu
o balkánský prostor a postupně začal akcentovat své africké ambice. Na
sklonku roku 1934 Mussolini záměrně vyprovokoval ozbrojený konflikt u eti-
opské oázy Wál Wál. V dějinách diplomacie 20. století je problematika změny
italských priorit složitou tematikou. Aktivitu Říma se střetávaly i spojovaly
s angažovaností Francie, Velké Británie a Německa ve středomořské oblasti.
V Lavalových představách měla být „latinská sestra“ součástí protiněmecké

bariéry. Kalkuloval s dosavadními rozpory obou autoritativních režimů a nabídl Itálii partnerský svazek. V prosinci 1934 sondovalo situaci francouzské velvyslanectví a jeho zpráva byla optimistická. Benito Mussolini akceptoval nabídku Paříže, kterou chápal jako určitý nástroj nátlaku vůči Německu. Důležitá byla i úvaha o předpokládané toleranci Francie vůči jeho africkému programu.

Dne 4. ledna 1935 přijel Pierre Laval do Říma k rozhovoru s Mussolinim. Jejich výsledkem bylo uzavření italsko-francouzské dohody, podepsané 7. ledna v Palazzo Venezia. Obě strany se zavázaly ke vzájemným konzultacím v případě ohrožení rakouské nezávislosti. Itálie uznala Tunisko za oblast vylučného zájmu Francie a sama získala menší území v Libyi a ve Francouzském Somálsku. Do jejich rukou přešla i správa důležité železnice z Džibuti do Addis Abeby. Laval a Mussolini se také shodli na negativním hodnocení německého zbrojení a požadovali jeho smluvní limitování. Francouzská veřejnost byla uspokojena protiněmeckým ostřím římské dohody a zahrmla svého ministerského předsedu chválou. O důvěrné konverzaci obou státníků na recepci francouzské ambasady 6. ledna večer nebylo tehdy nic známo. Oficiální zápis rozhovoru mezi čtyřma očima nebyl pořízen, ale Mussolini později vždy tvrdil, že právě na této intimní schůzce získal od Lavala souhlas k expanzi do Etiopie. Další vývoj francouzsko-italských vztahů ducého slova nepřimo potvrdil.

Další Británie považovala italskou aktivitu ve východní Africe za ohrožení svých zájmů v celé oblasti Rudého moře. Baldwin vyslal v červnu 1935 do Říma ministra pro záležitosti Společnosti národů Anthonyho Edena, ale jeho mise ztroskotala, přestože Mussolinimu nabídl - bez vědomí Addis Abeby - část etiopského území. Na jaře roku 1935 Itálie zahájila vojenské přípravy, součástí značnou ozbrojenou sílu v Eritreji a vyvolávala četné hraniční konflikty. Znepokojená Společnost národů vytvořila tzv. Výbor pěti, složený ze zástupců Velké Británie, Francie, Španělska, Turecka a Polska, který měl hledat a prosazovat mírové urovnání italsko-etioopského sporu. Jeho snaha o formulaci oboustranně přijatelného kompromisu byla sabotována nejen Mussolinim, ale i Lavalem, který se netajil svou vízí italského protektorátu nad dosud suverénním státem.

Mezitím Německo, zneklidněné podpisem římské dohody a následnou schůzkou ve Strese, sice zachovalo v otázce Rakouska pevný postoj, ale jinak Itálii oznámilo, že nemá námitky vůči její africké politice. V polovině srpna skončila bez konkrétního výsledku pařížská jednání mezi zástupci Velké Británie, Francie a Itálie. Mussolini již finalizoval válečné přípravy a nebyl ochoten je zastavit. Tuto skutečnost zdůraznil i Litvinov ve své zprávě Stalinovi v předvečer záhájení zářijového pléna Společnosti národů. Duce 6. září

odmítl jednat s císařem Haile Selassiem (1892-1975) a varoval mezinárodní společenství před solidaritou s „jednou barbarskou zemí“. Pět dní po tomto rozhodovém projevu - 11. září 1935 - vystoupil v Ženevě nový britský ministr zahraničí sir Samuel Hoare (1880-1959) a důrazně oponoval Mussolinimu této rizi. Obava z narušení dosavadního statu quo ve východní Africe motivovala britskou politickou elitu k vyjádření otevřeného nesouhlasu s postupem Itálie. Navíc se blížily parlamentní volby a Hoarovým projevem výrazně stouply naděje konzervativní strany na vítězství. Admirálie přesunula část domácí flotily do Středozemí, tato demonstrace síly byla výstrahou Římu, připomenutím pozice Velké Británie v oblasti Afrického rohu. O několik měsíců později Britové ustoupili, jakmile poznali, že italský útok bezprostředně neohrozil jejich koloniální zájmy v povodí Nilu.

V noci na 3. října 1935 překročila více než stotisícová italská armáda generála Emilia de Bona etiopské hranice a zahájila pochod na Addis Abebu. Moderní zbraně drtily zoufalý odpor špatně vyzbrojených císařských jednotek. Dne 7. října Rada Společnosti národů označila Itálii za agresora a vyhlásila vůči ní sankce, které o dva dny později podpořilo padesát členských států organizace. V polovině listopadu vstoupily sankce v platnost. Tykaly se embargo na dodávky zbraní a munice do Itálie, omezení jejího obchodního kontaktu, ale náklady ropy zůstaly nedotčené. Pro italské lodí také zůstal zachován volný přístup Suezem. Mussolini později řekl Hitlerovi: „Kdyby Společnost národů poslechla Edena a hospodářské sankce uplatnila i na naftu, musel bych se do osmi dnů stáhnout z Etiopie a byla by to pro Itálii katastrofa.“ Rostoucí znepokojení veřejnosti sice nakonec donutilo Ženevu k souhlasu s ropnými sankcemi, ale bylo již pozdě a většina dodavatelů - včetně Sovětského svazu a Spojených států - je neuplatnila.

Přístup Sovětského svazu k Itálii nebyl jednoznačný. Na jedné straně Litvinov a jeho zástupce Potěmkin vystupovali ve Společnosti národů proti italské agresi a slovně podporovali bránci se Etiopii, na druhé straně Politické byro ÚV VKS (b) mělo zájem o pokračování komerčního vztahu s Římem, především v oblasti zbrojního průmyslu. Lidový komisař zahraničního obchodu A. P. Rosengole informoval 27. října Stalina, Molotova a Kaganoviče o existujících kontraktech - firma Ansaldo dodávala válečnému námořnictvu lodní turbíny, loděnice Orlando stavěly pro Sovětský svaz křižník, Fiat vyráběl pro letecké závody obráběcí stroje, obdobně i firma Cerutti. Zrušení těchto zakázek by - podle Rosengolcova vyjádření - ohrozilo obranné úsilí země. Rada lidových komisařů poté rozhodla vyloučit ze sankcí italské zbrojní komodity a pokračovat v jejich splácení dodávkami ropy.

Vrcholem britsko-francouzské ústupnosti vůči Mussolinimu byla tzv. Laval-

Hoarova dohoda z 9. prosince 1935, Obsahem tohoto dokumentu byla výměna území mezi Etiopií a Itálií. Afričané měli získat assabský přístav na pobřeží italské Eritreje, ale Itálii by naopak postoupili celou provincii Ogasden. Císaři Hailemu Selassiemu by zůstalo jen amharské jádro jeho státu. Navíc se měl podírbt dohledu Společnosti národů a přiznat Itálii mimořádné obchodní a hospodářské výhody. Záměrnou indiskrecí francouzských novinářů Tabouisové a Pertinaxe pronikla smlouva o rozdělení Etiopie na veřejnost a vyvolala velký skandal. Dohoda byla nazvána zradou a legalizační italské agrese. Rozbouřená hladina politického života ve Francii a ve Velké Británii přivodila pád obou signatářů dohody. Ještě v prosinci odstoupil Samuel Hoare - jeho nástupcem se stal Anthony Eden - a britská vláda se od celé záležitosti distancovala. Zamedlouho padl Pierre Laval a nový francouzský kabinet vytvořil Albert Sarraut (1872-1962). Jeho ministrem zahraničí se stal Pierre Flandin (1889-1958).

Nacistické Německo sice v říjnu 1935 vyhlásilo neutralitu, - „čas na boj mezi statickými a dynamickými národy stále ještě nenastal“ - ale již na sklonku měsíce - po skončení podzimních manévřů Wehrmachtu - vystoupil Hitler před důstojnickým sborem a podpořil italskou intervenci. Obdobně se s Římem solidarizoval i J. Goebbels ve svém projevu ze 17. prosince. Berlínu válka zcela vyhovovala, neboť poutala pozornost západních mocností ke Středomoří a k východní Africe.

Po zveřejnění Laval-Hoarovy dohody Mussolini odmítl jakýkoliv kompromis a pokračoval v dobývání Etiopie. Přes nasazení moderní vojenské techniky, včetně letadel a otravných plynů, vzdorovala etiopská armáda do jara 1936. Na konci března etiopské velení upustilo od účinné taktiky manévrovací války a vsadilo vše na „rozhodující“ protiofenzívu u jezera Angaši. Italoové využili této příležitosti a svým dělostřelectvem a přehradnou kulometnou palbou zmasakrovali útočící vlny etiopských bojovníků. Dne 5. května vstoupil maršál Pietro Badoglio (1871-1956) do Addis Abeby. Císař odešel do londýnského exilu a obě západní demokracie v roce 1938 uznaly italskou okupaci Etiopie. Porážená země se stala součástí Italské východní Afriky. Trvala však organizovaná gerila, která vázala značný počet italských jednotek. O účinnosti ozbrojeného odboje svědčí mj. fakt, že v letech 1937-1941 utrpěli Italové větší ztráty než za války 1935-1936.

Remilitarizace Porýní

Podle 42. a 44. článku versailleské dohody bylo porýnské pásmo v šíři 50 kilometrů demilitarizováno. Francouzská diplomacie se tímto opatřením

snažila zabezpečit své hranice s Německem a zabránit tak nenadálému vojenskému přečepadu. Současně měla odkrytou a usnadněnou cestu na východ v případě uvažované pomoci středoevropským spojencům. Obnovení branné povinnosti v Německu 16. března 1935 se stalo začátkem systematické revize poválečného statu quo. Obavy z protiakce signatářů pařížských mírových dohod, především Francie, silně zejména ve velitelstvé elitě Wehrmachtu, byly rozplyleny shovívavým postojem Velké Británie, která ve snaze čelit francouzsko-italskému sblížení, tolerovala německou aktivitu v mezinárodním dění. Vstřícný přístup Londýna se projevil na konferenci ve Strese a podpisem břísko-německé námořní dohody 18. června 1935, která nacistům dovozovala vybudovat válečné loďstvo v síle 35 % bříské tonáže a 100 % v ponorkách.

O vstupu do údolí Rýna začali v Berlíně uvažovat v létě roku 1935. Na červnovém zasedání Říšského výboru obrany vystoupil s touto myšlenkou plukovník generálního štábu Alfred Jodl. V přípravě remilitarizace porýnského pásma se nacistická diplomacie snažila o udržení korektního vztahu s Velkou Británií, usilovala o prohloubení svazku s Itálií, čímž částečně izolovala Francii. V únoru 1936 bylo mezi Berlínem a Římem dosaženo shody o italské negaci Locarna. Po zahájení války v Etiopii a zejména po vyhlášení sankcí, Itálie opustila svou dosavadní protiněmeckou orientaci v Rakousku. Duce neustále ubezpečoval německého velvyslance Hassela o zákonitě agónii střecké politiky. Začátkem ledna 1936 opětovně potvrdil velvyslanci obrat v rakouské otázce a souhlasil i s odmítnutím Locarna. Řím se tak zařadil po bok nacistického Německa a vzdal se samostatných aspirací ve střední Evropě. Tato skutečnost silně zjednodušila přípravy k obsazení Porýní. Berlín dobrě znal názor francouzského generálního štábu o nemožnosti francouzského boje proti Německu bez italského krytí. Logickou tečkou za tímto vývojem německo-italského vztahu byl podpis říjnového protokolu o vzniku osy Berlín-Řím. V únoru 1936 sice Eden Francii potvrdil platnost bříského podpisu garančního paktu, ale Imperiální štáb obrany již nepovažoval zachování statu quo na Rýně za vitální interes vlády Jeho Veličenstva.

V Německu vrcholily přípravy k remilitarizaci Porýní v prvních týdnech roku 1936 a jak politická, tak vojenská elita nepochybovala o prospěšnosti tohoto kroku. Spory se týkaly pouze jeho realizace. Zahraniční úřad a generální štáb upozorňovaly Hitlera na nutnost bezpodmínečně obezřetného postupu a dokládaly, že v žádném případě si Německo nemůže v dané situaci dovolit riskovat válečný konflikt. Požadovaly především diplomatickou aktivitu a jen v krajním případě souhlasily s přímým vojenským obsazením. V klíčovém okamžiku se však podřídily Hitlerovi, který byl odhodlán uskutečnit vojenský pochod do Porýní.

Nebylo také náhodné, že první signály konkrétní německé aktivity v Porýní se objevily v souvislosti s podpisem francouzsko-sovětského paktu. Ministr zahraničí von Neurath neustále upozorňoval novináře akreditované v Berlíně, že uzavření spojenecké smlouvy bylo v rozporu s duchem Locarna, a tudíž ani Německo se nemusí napříště cítit vázané jeho klauzulemi. Ratifikace paktu ve francouzské poslanecké sněmovně na konci února, podpora Itálie a celkové zneklidnění Paříže z možného porušení garančního paktu, urychlily německou akci. Začátkem března 1936 vydal ministr Werner von Blomberg (1878 - 1946) příslušnou směrnicí, v sobotu 7. března vstoupily tři německé divize do demilitarizované zóny a obsadily mj. Cächy, Trevír a Saarbrücken. Pět prvním střetům s Francouzi se měly urychleně stáhnout. Hitler prožíval dramatické chvíle. Později se přiznal: „Nikdy jsem neměl takový strach jako za porýnské akce. Kdyby to byli Francouzi, myslel bych vážně, utrpěl bych největší politickou porážku.“ Porušení versailleské mírové smlouvy bylo doprovázeno kompletem návrhů - na vytvoření obousměrného demilitarizovaného pásma, uzavření letecké konvence a posléze i smlouvy o neútočení. Hitler zvolil stejnou taktiku jako 16. března předěšlého roku, kdy obnovení branné povinnosti v Německu doprovodil košem mírových nabídek.

Ve Francii zavládla stísněná nálada a bezradnost. Výsledkem mnohahodinového jednání francouzského kabinetu bylo zjištění, že Paříž nemůže bez Velké Británie nic dělat. Ostatně britský velvyslanec okamžitě varoval pařížskou vládu před „nedohodnutými opatřeními“. Francie se tvářila chladně i k podpoře, kterou jí nabídl Československo a jeho malodohodoví spojenci. Jak napsal Robert Kvaček: „Bez ohlasu upozorňoval čs. vyslanec v Paříži Osuský na to, že Locarno je posledním pozůstatkem francouzské jistoty na Rýně, dále, že jde o kolektivní bezpečnost a Hitlerem navrhovaná rovnoprávnost na Rýně v praxi znamená, že Německo opevní své hranice, čímž Francie nebude moci splnit své závazky vůči svým spojencům ve Střední Evropě.“

Francie stále spoléhala na Velkou Británii, ale veřejně mínění na ostrovech - potenciální opora Paříže - bylo ovlivněno rozsáhlou defetistickou propagandou. Na konferenci signatářů Locarna, svolané na žádost Francie na 10. března do Paříže, vyslala Británie Edena, ale zřejmě z obavy před jeho protiněmeckými reakcemi, mu byl za partnera vybrán germanofilský lord strážce pečeti Edwarda Halifaxe (1881-1959). Ten se také na konferenci v Hodinovém sálu ministerstva zahraničí zasloužil o zlomení nesmělého francouzského odporu. Flandriem požadované sankce byly okamžitě smeteny ze stolu. Belgie podpořila Velkou Británii a zástupci Itálie v průběhu celého jednání většinou mlčeli. Konference pokračovala ještě v Londýně, ale již jen pouze konstatovala německé porušení versailleské smlouvy. Snad jediným pozitivním výsledkem

bylo uzavření dohody o spolupráci britského a francouzského generálního štábu, která sice zapůsobila na francouzské veřejné mínění, ale větší cenu prakticky neměla.

Porýnský problém byl ještě diskutován na mimořádném zasedání Rady Společnosti národů v britské metropoli. Diskuse v salótku královny Anny ve Svatojakubském paláci bohužel potvrdila toleranci vůči vstoupné agresivitě nacistického Německa. Projednávané memorandum o tzv. Novém Locarnu nepřekročilo pro odpor pozvaného Německa - bylo zastupováno Joachimem von Ribbentropem (1893-1946) - a zjevnou pasivitou Velké Británie, stadiem teoretických úvah. Společnost národů pouze potvrdila závěry konference signatářů Locarna. Ribbentrop mohl s klidným svědomím oznámit Hitlerovi, že „již nějaké další vážné komplikace nemusíme očekávat.“

Březen 1936 byl významným mezníkem v dějinách meziválečné Evropy, neboť remilitarizace Porýní byla prvním konkrétním krokem na cestě k nové světové válce. Francie se vzdala svobody akce, zcela se podřídlila Velké Británii a ta ještě v témže roce rozvinula politickou koncepci usmiřování.

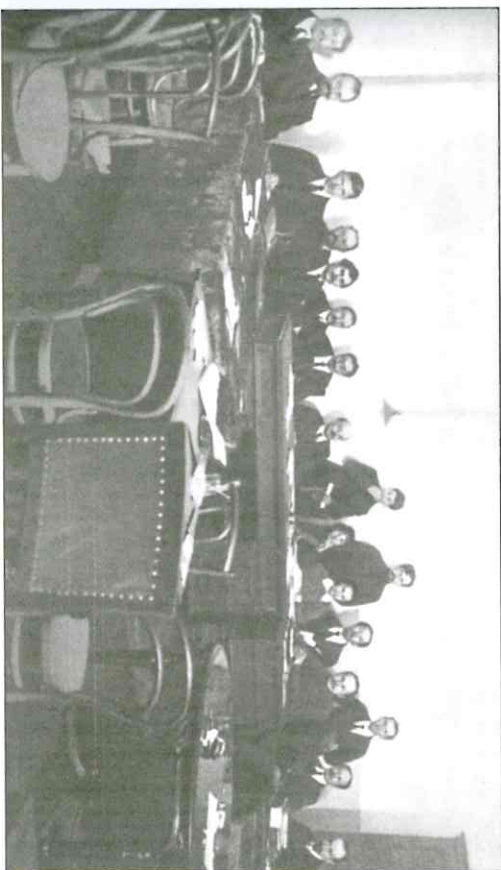
V květnu 1936 navštívil státního tajemníka francouzského ministra zahraničí Alexise Légera nový americký velvyslanec v Paříži William Bullitt. V informativní depši do Washingtonu tlumočil chmurnou vizi politika a básníka v jedné osobě: „Léger řekl, že dokončení výstavby opevnění na hranicích Německa, Francie a Belgie vytvoří čínskou zed' kolem Evropy. Francie a Británie budou odděleny od střední Evropy a všechny tamní státy budou vydány na milost a nemilost Německa. Bude-li výstavba německých opevnění dokončena, bude mít střední Evropa jen jednu budoucnost - nadvládu Německa.“

Malá dohoda byla zaskočena francouzskou reakcí na německý vstup do Porýní a obávala se dalšího vývoje. Jugoslávský vyslanec v Paříži Puric Osuskému otevřeně řekl: „Když Francie bez Anglie nepodnikla nic pro sebe, určíť bez ní neudělá nic ani pro Rakousko, Československo a Jugoslávii.“ Bělehrad ostatně již nepokládal tradiční spojeníctví s Francií za účinné a začal se orientovat na Berlín, od kterého žádal záštitu proti možnému útoku Itálie a odmítnutí maďarského a bulharského územního revizionismu. Byl ochoten ustoupit v Rakousku, neboť se více obával restaurace Habsburků než případného anšlusu.

Ve dnech 6. až 8. května 1936 se uskutečnila v jugoslávském hlavním městě schůzka Státní rady Malé dohody, první od 7. března. Ve skeptické atmosféře se prosadilo poznání faktického nezájmu západních mocností o budoucí osud malých států ve střední a východní Evropě. Představy o možné mocenské roli malodohodového svazku totálně ztroskotaly. Maďarský revizionismus zůstal

síce i nadále určitým integračním faktorem, ale již poměr k nacistickému Německu byl odlišný. Narůstající československo-německé napětí bylo pro Bělehrad a Bukurešť motivem k hledání vlastní cesty k dohodě s Berlínem.

Mezitím pokračovalo německé zbrojení. V srpnu 1936 berlínská vláda prodloužila vojenskou prezenční službu z jednoho na dva roky a na konci roku již disponovala čtrnácti kompletními armádními sbory a jednou jezdeckou brigádou. Součástí tohoto programu bylo i budování komunikační infrastruktury - stavěly se dálnice, mosty, letiště. Angažovanost Německa a Itálie ve Španělsku vytvořila předpoklady pro formování osy Berlín-Rím. Oficiální dohoda mezi Itálií a Německem byla podepsána 25. října 1936. Berlín uznal italskou anexi Etiopie. Oba signatáři se dále dohodli o společném postupu ve Výboru pro nevměšování do španělské války a uznali Frankovu prozatímní vládu. O měsíc později podepsalo Německo s Japonskem Pakt proti Kominterně. Tyto dvě smlouvy se staly základem pozdější válečné Osy.

Jedno z prvních zasedání rady lidových komisarií (1918, uprostřed V. I. Lenin)

№ 208
27. října 1917 r.
ИЗВЕСТИЯ
Центрального Исполнительного Комитета
и Петровградского Совета
РАБОЧИХ И СОЛДАТСКИХ ДЕПУТАТОВ.

Декрет о мире,
принятый единогласно на заседании Всероссийского Съезда Советов Рабочих, Солдатских и Крестьянских Депутатов
26 октября 1917 г.

Ввиду того, что в настоящее время в России продолжается война, которая приносит неисчислимые страдания и бедствия всему русскому народу, и ввиду того, что эта война является империалистической, то Советское правительство считает своим долгом предложить всем народам мира заключить всеобщий мир без аннексий и контрибуций.

№ 209
28 октября 1917 г.
ИЗВЕСТИЯ
Центрального Исполнительного Комитета
и Петровградского Совета
РАБОЧИХ И СОЛДАТСКИХ ДЕПУТАТОВ.

Декрет о земле
Ввиду того, что в настоящее время в России продолжается война, которая приносит неисчислимые страдания и бедствия всему русскому народу, и ввиду того, что эта война является империалистической, то Советское правительство считает своим долгом предложить всем народам мира заключить всеобщий мир без аннексий и контрибуций.

Ввиду того, что в настоящее время в России продолжается война, которая приносит неисчислимые страдания и бедствия всему русскому народу, и ввиду того, что эта война является империалистической, то Советское правительство считает своим долгом предложить всем народам мира заключить всеобщий мир без аннексий и контрибуций.

Декреты о мире и о земле, принятые по Куйбышевской революции II. Всероссийским съездом советов 8. 11. (26. 10. 1917)